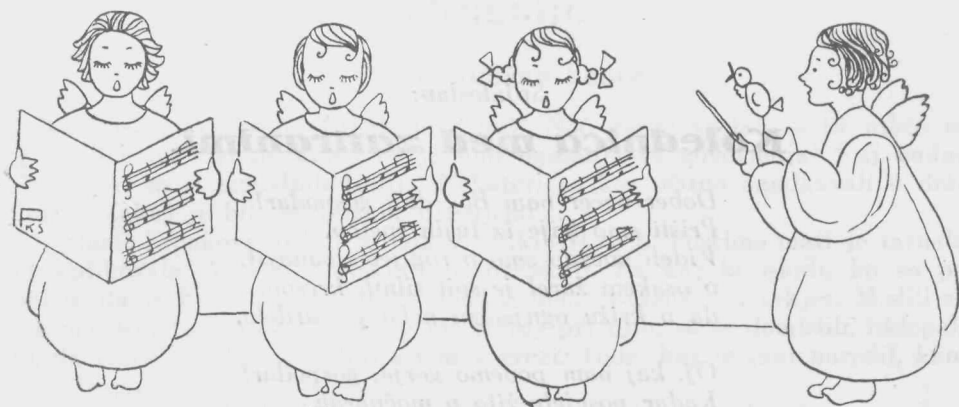

Danilo Gorinšek:

V svefi noči.

Ura je polnoči, v snegu se svet iskri,
v srcih je plamen vroč, sveta nocoj je noč:
sladek, nebeški glas vabi do jaselec nas,
srca odprimo zdaj, da v njih zasveti raj!

Pastirčki piskajo, angelci vriskajo,
tajno pozvanjajo, svetu oznanjajo:
nihče ne blodi naj, za zvezdo hodi naj,
našel bo v Betlehem, našel bo srečo v njem.

Urno zdaj vsi odtod, vsi na veselo pot,
ajdimo k jaselec, Jezusček spava tam:
pastirčki piskajo, angelci vriskajo,
Bog se je k nam ozrl, nam je nebo odprl.

Svjatoslav:

Kolednica med zatiranimi.

*Dober večer vam Bog daj, gospodar!
Prišli smo trije iz tujih svetov.
Videli zvezdo smo v rogljev dvonajst,
v vsakem žarel je svet silnih kresov,
da v križu ognjenem nebo je zardelo.*

*Oj, kaj vam povemo gorjá, gospodar!
Kadar posejete žito v močvarah,
molite k Očetu in Sinu in Duhu,
da bo razgibal rast mladcem in kruhu,
ker dnevi dremotni v deželo gredo
in samo Gospod jih bo znal razjasniti.
Nam romarjem trem so koraki pijani,
ko moramo težko grozoto znaniti.*

*Dober večer vam Bog daj, gospodar!
Ne vnemaj se v našo popotnico, sinko,
pojdi in roke razpni pod nebo,
da vsem nam in tebi odpuščeno bo.
Pojdi, pozabi na to žalostinko...*

Fran Roš:

Meglice.

*Po gorah, po poljih, po travnikih
ni ptice več, ni več cvetice.
Ob dnevih teh žalostnih same tam
se pasejo sive ovčice.*

*Pastir jim je Bog in pasel jih bo
še dolgo do gorke pomladi.
Saj niso ovčice, meglice so
po stari jesenski navadi.*

K. Fratinovec:

Dragulji.

7. Nepričakovan konec.

Po vasi je završalo: Frenk je zginil! Noč ga je vzela! — In nihče ni vedel, ne kod ne kam. To je bilo ugibanja in govorjenja! Kaj čudne stvari so si izmišljali ljudje. Nekateri so kar očitno namigavali o draguljih. Zakaj je bil pa orožnik pri njem?...

Starši Frenkovi so bili seveda v velikih skrbih. Posebno mati je tarnala in vzdihovala. Vse so preteknili in preiskali. Pa kaj bi iskali, ko so pa videli, da je Frenkova pastirska obleka doma, praznje pa nikjer. Mislili so vse mogoče; tudi orožnika, ki je bil včeraj pri njih, so se domislili. Sklepali so, da mora Frenkov beg biti s tem v zvezi. Toda, kaj je fant naredil, kam je pobegnil?

Oče je menil, da je šel najbrž samo v mesto in se kmalu vrne. Zato je čakal dopoldne, toda dočakal ga ni. Mati je jokala in silila očeta, da mora iti poizvedet za sinom. In res, popoldne se je oče odpravil zdoma. Šel je javit zadevo orožnikom.

Ko je prispel na cesto, po kateri je v ranem jutru hitel Frenk z dragulji, je postal, se oddahnil in si obrisal potno čelo. Oziral se je okrog, kakor bi iskal, če se ne pojavi odkod sin. Toda sina ni bilo. Oče se je obrnil in odhitel naprej po cesti.

Ni pa šel dolgo, ko sreča dva orožnika s puškama na ramah. Pozdravi ju in ustavi.

»Veste, kaj se je zgodilo?« začne.

»Kaj takega?« se zavzameta moža postave in ga gledata.

»Fant mi je pobegnil od doma. Moj najstarejši sin Frenk je danes ponoči ubežal. Praznično se je oblekel ter zginil in nič ne vemo, kam in zakaj.«

»Frenk? Pastir Frenk? Najstarejši sin vaš?«

Tako sta se orožnika čudila in izpraševala. Oče je pritrjeval. Orožnika sta se spogledala.

»Aaa! To je pa drugačna pesem!« se je razvnel orožnik, ki je prejšnji dan zaslišaval Frenka. »To je tisti Frenk, ki sem ga včeraj izpraševal radi draguljev; to je prav tisti Frenk, oče, ki greva midva zdaj ponj, da ga primeva in odvedeva pred sodnika.«

Oče se je prestrašil in prebledel. Orožnik mu je nato razložil vso zadevo in zaključil takole:

»Fant jo je popihal, ker se ni čutil doma več varnega. In s tem se je izdal. Včeraj sem še dvomil, če je kriv, zato ga nisem prijel in odvedel s seboj. Ko pa sem stvar prijavil na pristojnem mestu, so zmajevali z glavami in pomišljali. Danes so nama dali nalog, da morava Frenka prijeti. Zdaj, po vaši prijavi, je čisto jasno: Frenk je kriv! Za dragulje on gotovo ve, če jih celo nima sam.«

Oče se je začudil in bil v strahu za sina. Prosil je orožnika, naj ne ravnata preostro z njim, če ga dobita. In če je mogoče, naj ga kmalu vrnete domov, bo že on poravnal, kar je sin zakrivil.

Poslovili so se in obrnili. Frenkov oče je s povešeno glavo in počasnimi korakom stopal proti domu. Orožnika pa sta jo urno mahala nazaj v mesto.

* * *

Medtem se je Frenk srečno pripeljal v Zagreb. Počasi jo je mahal po mestnih ulicah in se oziral na vse strani. Mnogokaj ga je zanimalo, saj je bil prvič tukaj. Visoke, lepe hiše, bogate izložbe v oknih, dolge ulice, lepo tlakovane, tramvaji, avtomobili, izvoščki, vrvež, gneča in šum in ropot prometa v mestu: kaj takega še ni videl, odkar je bil prišel iz Amerike. Presojal je in primerjal vse to z ameriškimi mesti. Pri tem je celo na svoje dragulje pozabil.

Krenil je nato čez sredo ulice in hotel na drugo stran, pa bi ga bil kmalu povozil avto, ki je neopaženo in tiho pridrčal za njim. Umeknil se mu je Frenk na tramvajske tračnice in jo nekaj časa kar po njih mahal naprej. Ali glej je, smole! Pridrdral je tramvaj od zadaj. Voznik je zvonil, da prepodi Frenka s tračnic, Frenk je bil pa sam vase zatopljen in ni nič slišal. Majhen in trebuhast policist, ki je bil v bližini, je Frenka prepodil in opozoril na nevarnost in red. Tega mu ni povedal posebno ljubeznivo, zato se je policist Frenku takoj zameril. Frenk se je namrdnil, prezirljivo pogledal policista in se mu za slovo popačil.

To je malemu, trebuhastemu gospodu policistu zadostovalo. Grdo je pogledal Frenka in se zadril nad njim:

»Ti, zarobljenec! Odkod pa si ti, motovilo nerodno? Jaz te že naučim olike!«

Frenku je bilo to preveč. Sicer ni prav dobro vsega razumel, a vedel je, da ga policist zmerja in mu grozi. Kljubovalno se je obrnil in zasolil policistu:

»Kaj boš, ti pritlikavec napihneni! Kdo se te pa boji?«

Pri tem se je hudomušno nasmehnil in hotel iti naprej. Toda policist je žaljivke razumel. Strahovito jezno je pogledal in naglo stopil za Frenkom, da bi ga prijel. Frenk ga pa seveda ni čakal, ampak je poskočil in jo popihal v sosedno ulico. Policist za njim! Toda njegova rejena postava in težke noge niso dohitele lahkonožnega pastirja, ki je drevil kot burja po ulici in se zaletaval v mimoidoče, da so začuden pogledovali za njim.

Nenadoma je pa zabrněl tanek žvižg policistove piščalke in se razlegel daleč po ulici. Frenk se za to ni zmenil in je dirjal kar naprej. Baš je pomislil, kam bi zavil, da bi se lažje skril, kar mu nepričakovano zastavi pot velik in močan možakar.

Bil je tajni policist.

Ta mož je razprostrl roke in Frenk, ki se od silnega zaleta ni mogel takoj ustaviti, mu je priletel naravnost v objem. Mož ga je zgrabil in držal trdo, dokler ni prisopihal debeluhasti policist.

Frenk je ves drgetal od razburjenosti. Z bridkostjo je pomislil, da je napravil veliko neumnost in sram ga je bilo vpričo ljudi, ki so se zbrali okrog njega. Kaj se bo zgodilo, niti misliti ni mogel tisti hip, samo ob sebi je pa čutil z grenkobo v srcu, da dobrega nič ne zanj ne za dragulje. Postalo mu je težko, ali bilo je prepozno. Vdati se je moral roki pravice in postave.

Držec ga vsak za eno roko, sta ga moža-policista vodila iz ulice v ulico. Končno sta se ustavila pred veliko hišo. Stopili so vanjo. Frenku je postajalo čimdalje huje. Začel se je resnično bati in kesati; sam sebe je grajal. Mar bi bil odkril vse očetu! Oče je pameten in bi že napravil po svoje, kakor je rekel. Zdaj je pa ven, vsega je konec! Dragulje mu vzemó, nagrada je zgubljena, njega pa še zapro za plačilo. Sramota! Frenk je zajokal.

Moža sta ga potisnila v neko malo sobico, jo zaklenila in odšla. Čez dobro uro je spet nekdo prišel, sobico odklenil in vstopil. Bil je tisti debeli policist, ki ga je bil prijel. Prijel ga je spet za roko in mu rekel: »Poba

razposajeni, glej, da se mirno zadržiš pred komisarjem! Govori resnico, če ne se ti bo slabo godilo. Pojdi!»

Frenk je spoznal, da je vse zgubljeno; sklenil je, da pove vse po pravici in resnici: vsega se obtoži, vse prizna in poprosi odpuščanja, samo da ga izpuste. Še nagrada naj gre rakom žvižgat, samo da bo on spet prost. Oh, da bi bil že skoraj iz tega zoprnega kraja!

Gospod policijski komisar je bil na videz strašen mož. Velik, močan, brkat, temnega obraza in hudih oči. Grdo je pogledal Frenka in ga vprašal ostro, katere narodnosti je in odkod. Frenk se je prestrašil in boječe odgovoril, da je Slovenec s Kranjskega.

Komisar je odslovil policista, spremenil ostri svoj glas in postal prijaznejši. Dejal je, da je tudi on Slovenec. In še preden sta bila sredi

razprave, je Frenk že razsodil, da mora biti ta hudi mož čisto dobra duša. Zato mu je čimdalje bolj pogumno in po domače odgovarjal. Glede policista se je takoj opravičil, da ni mislil nič hudega, da ga je v svoji pastirski hudomušnosti hotel pač malo podražiti, ker se mu je zdel močic tako majhen in smešen.

Komisar za to delo Frenka seveda ni pohvalil, verjel mu je pa, ker je bil nekoč sam tudi pastir. Samo s prstom je Frenku požugal in ga izpraševal naprej, kako je prišel v Zagreb in po kaj.

Frenk je odgovarjal, kakor je bil sklenil malo poprej. Doma je molčal kot grob in celo staršem ni črnil besedice o svoji tajnosti. Tukaj v tujem mestu, pred tujim človekom je pa govoril od srca, kakor da je prišel k spovedi. Vse je povedal, vso svojo skrivnost je razgrnil pred komisarjem. Celo zaupen je postal in je omenil komisarju, da je on prvi, ki mu razodeva svojo tajnost. Prosil ga je nato, če bi mu mogel pokazati hišo bogate gospe V. G., da bi šel tja in osebno izročil najdene dragulje, kakor je nameraval.

Komisar je pripovedovanju komaj verjel. Čudil se je in bil celo vesel, da je Frenk z dragulji prišel v njegove roke. Vedel je o teh draguljih, da so bili ukradeni in je bil o tatvini natančno poučen. Z gospodom in z gospo, lastnico teh draguljev, se je tudi poznal. Za njiju hišo je vedel. To je bila zelo bogata trgovska hiša.

Frenk je privlekel dragulje iz žepa ter jih položil pred komisarja. Ta jih je natančno in pozorno ogledoval. Kar pa je pozvonilo na telefonu. Komisarja so klicali.

Ko se je komisar od telefona vrnil, je bil zelo resen. Rekel je dečku:

»Zadnji čas je bil, da si šel na pot in prinesel dragulje, da jih vrneš. Tvoja sreča, fant, da si prišel meni v roke. Orožniki so te danes hoteli prijeti in zapreti, a te ni bilo več doma. — Vem vse. Ni bilo prav, da si toliko časa tajil in prikrival dragulje. Pomni dobro, da je kaznivo dejanje, če kdo najdene stvari prikriva in taji. — Pravim pa, sreča zate, da si prišel meni v roke. Skušal bom zadevo urediti tako, da bo za vse prav. Tudi nagrado dobiš.«

Komisar je spravil dragulje in jih zaklenil v miznico. Frenka je pa odvedel v drugo sobo, ki je bila večja in lepša.

»Tukaj počakaj!« mu je rekel, »dokler te ne pokličem in ne hodi nikamor! Knjige in časopise s slikami tu na mizi lahko gledaš in bereš. Če si truden in zaspan, je tamle zofa: lahko zaspiš. Ako boš pa česa potreboval, pozvoni tukajle. Tako!«

Komisar je Frenku pokazal električni zvonec, nato pa zaprl vrata in odšel. Kmalu je prišel stražnik in prinesel Frenku jesti. Frenk se je jedi lotil brez obotavljanja, ker je bil res lačen. V drugo je prišel stražnik, pospravil prazno posodo in postavil na mizo vrč z vodo in košek sadja. Frenk si je tudi tega privoščil. Nato je legel na zofo in kmalu trdno zaspal.

Medtem ko je Frenk sladko spal v sobici policijskega poslopja, je njegov oče dobil brzojavko od policijskega ravnateljstva v Zagrebu s sledečo vsebino: »Vaš Frenk v Zagrebu. Pridite ponj nemudoma!«

Kaj je kazalo preplašenemu očetu drugega, kakor odpraviti se na pot. Ker pa ponoči le ni hotel od doma, je odložil potovanje do jutraj.

Drugi dan se je z brzojavko javil na policijskem ravnateljstvu v Zagrebu.

Dolgo sta se menila komisar in Frenkov oče. Nazadnje je dal poklicati komisar še fanta in ga privedel pred očeta. Čudno sta se pogledala oče in sin. Frenk je plašno povešal oči, toda oče mu je dejal po kratkem molku: »Frenk, kakšne skrbi in sramoto nam napravljaš!«

Toda za očitiranje ni bilo časa. Treba je bilo iti k bogati gospé, lastnici draguljev. Tam so že vedeli, da bodo dobili dragulje nazaj. Veselo so sprejeli Frenka z očetom in komisarjem.

Frenk je moral povedati zgodbo o draguljih od kraja do konca v vseh podrobnostih.

Težje je bilo pa Frenku, ko je moral obtožiti samega sebe, da toliko časa ni nikomur nič povedal o draguljih. Pa končno je moral priznati; pristavil pa je: »Kako rad bi bil že prej vse povedal, saj mi je bilo tako hudo, ko sem skrival dragulje, pa bal sem se za nagrado. Če bi bil o draguljih komu kaj povedal, bi mi jih bili gotovo vzeli in me opeharili za nagrado. Zato sem rajši sam prišel v Zagreb, da oddam gospé dragocenosti, a tisti mali trebušasti policist mi je zmešal štrečno in nazadnje so mi le dragulje vzeli.«

»Nič se ne boj, Frenk,« je rekel nato gospod. »Nagrada ti ne bo odšla. Le zdaj si še premlad, da bi ti jo izplačali. Dobiš jo, ko postaneš polnoleten in se česa koristnega izučiš. Do tedaj bomo pa vso nagrado naložili v hranilnico na tvoje ime. Hranilno knjižico spravi tvoj oče, ki ima pravico do vsakoletnih obresti, da jih uporabi za tvojo izobrazbo.«

Kako vesela je bila gospa, ko je škatlico z dragulji prejela od komisarja! Frenkov oče je bil zadovoljen s tem, kar je predlagal gospod glede nagrade. Le Frenk ni bil nič kaj vesel. Upal je, da prejmeta z očetom denar še tisti dan. Pa Frenku ni kazalo ugovarjati. Vdati se je moral.

Še tisti dan so denar — dvajset tisoč dinarjev — naložili v hranilnico; knjižico o hranilni vlogi je dobil Frenkov oče.

Toda to še ni bilo vse. Najditelju draguljev je bila obljubljena tudi ura. In res, Frenk je dobil zlato uro in srebrno verižico zraven. Ura in verižica sta ga potolažili, da je bil tudi glede denarja zadovoljen.

Tako se je končala ta zgodba o draguljih. Drugi dan sta se oče in Frenk odpeljala domov. Med vožnjo sta pa sklenila, da pojmeta v zahvalo, ker se je vse srečno izteklo, na božjo pot na Šmarno goro.

In sta res šla. V Ljubljani sta izstopila in prenočila. Drugo jutro zgodaj — bil je mali Šmaren — sta pa odrinila na goro k Materi božji.

V svetišču sta klečala in molila. Oče je iskreno prosil za srečo svojega sina. Kaj pa je Frenk prosil in mislil takrat, ni znano. Vemo pa, da sta že prihodnjo pomlad oče in Frenk odrinila v Ameriko.

Tam se je šel Frenk učiti za mesarja, kar ga je vedno najbolj veselilo. Postajal je čim dalje bolj samozavesten, pogumen in tudi nekoliko bahav vmes. Toda čim bolj je prihajal v leta, tem resnejši je postajal, tem treznejše je tudi mislil o bogastvu. Ni več nespametno po njem hrepenel. Spoznal je, da je bogastvo sicer lepa reč in da je poštena pot do bogastva zelo težavna, toda edino varna in dovoljena.

Maksimov:

Urane.

Kra — kra —
vse polno snegá,
vesel je, kdor gorko
zatišje ima.

A me kot berači —
kra — kra —
za hrano gremo
zdaj križem svetá.

In pravijo nam,
da krakamo,
ko v mrazu in gladu
le plakamo.

Lea Fatur:

Prišel bo Jezusček ...

1.

Z Brega grof ima hlače na en knof, če ta odpusti, grof hlače zgubi! — Tako grdo je nagajala podbrežanska svojat dečkom z Brega, dečkom, ki so se ponosno imenovali fante, dasi je štel največji med njimi, njih glavar Ante, šele trinajst let, in najmlajši njih junakov, Blažonov Blažek, komaj osem. S tem nagajanjem so trdili Podbrežani gorostasno neresnico, ker je imel vsak deček z Brega poštenih pet gumbov na hlačah in še jermen ali naramnice povrh. Pa ne samo to. Podbrežani, ki so prav za prav gostači v cerkvi in v šoli na Bregu, ti Podbrežani s svojim vodjem so nagnali pri zadnji bitki Brežane in jih še zasmehovali: »Trč-frč!«

Res so jih zavračali Brežani: »Podbrežani, cigani, za klobukom pero, to je vse vaše blago« — res da so jim izražali iz varne daljave tudi svoje zaničevanje s tem, da so si daljšali ušesa in onim kazali jezike pa delali še druga zaničljiva znamenja — toda vse to ni moglo potolažiti njih okrnjenega ponosa. Za kamen kamen — potem smo bot!

Iz tega vzroka so se stavili Brežani neki poletni popoldan v bojno vrsto za grmovjem ob cesti na Podbreg. Tod je morala priti bahaška družba... Preljubo je sijalo solnce božje, prijazno ščebetale ptičice, šumele čebelice. »Na delo, otroci, pustite kamenje! Doma vas čaka šeka, doma se ozira proti vratom konj Belec. In mati kliče: Malica je pripravljena!«

Dečki pa stiskajo v pesteh debele kamene, jih štejejo v klobukih, če jih bo dovolj. Ante se ozira od ovinka na svoje zveste.

Blažonov Blažek tudi tišči kamen v pesti in se smehlja: Zadel bo! Meril bo v Luko. Majhen je Blažek in nič prida ga ni, tožijo sosedje. »Ne gre mu z branjem in ne gre mu s pisanjem,« toži gospodična. Gre mu pa s kamenjem. Na vasi si pa med dečki najbolj imeniten, če znaš zalučati kamen najbolj daleč in najbolj visoko. Če pade komu na glavo, če prileti v okno — kaj more Blažek za to? Je Blažek kamen? Oj! Šššš!... Pfff!... To je veselje!

Davi je pobožala mama Blažka in ga prosila: »Ne pretepaj se danes, Blažek, sanjala sem o mrtvih.«

Oče mu je zapretil: »Zbil ti bom bučo, če se še kdo pritoži čez tebe — saj bomo kmalu v kregu z vso sosese.« In Tine, starejši brat, ki bo za gospodarja, je oplazil Blažka: »Samo za jezo in za škodo si pri hiši.« Mama ga je pa branila: »Pusti ga, saj nima še pametil!«

Mama, ja mama! Ta drži s svojim ljubčkom in pravi, da bo še velik gospod. Hlapec se pa smeja svoji gospodinji: »Študiral bo Blažek — študiral na starem žabjeku v Ljubljani; gospod bo pri ričetu.« In pridiguje jim učitelj, pobom nemarnim: »Zdaj se obmetavate s kameni; ko boste pa odrasli, se boste pa z noži, da bo vedel ves svet, kakšne sirovine smo.«

Hlapec drži z očetom, ki nabije Blažka siromaka. Mama pa, o mama! Ta drži z Blažkom. Pride soseda in potoži: »Vaš je našega.« Mama pa: »Pre-neumno je, da bi bil naš vsega kriv. Ga je že napadel vaš in braniti se je moral siromaček mali.«

Zapretila je včeraj soseda: »Le dajajte mu potuhe! Toliko časa bo metal kamenje, da mu bo izbil kdo oko, kakor se je zgodilo Jernejčkovemu iz Prečne vasi.«

Mama je vrgla poleno za sosedo. Blažek se je malo prestrašil prerokovanja in je rekel predpoldne Anteju: »Ne grem. Pisal bom nalogo.«

»Ali te ni sram? Kadar jaz kličem, ni naloge!«

In so šli. Stojte in čakajo.

Zdaj! Ante je dal znak... »Šššš!« — »Pfff!« — »Ojej!« Kako vpijejo zadeti Podbrežani!

»Ste dobili?« se krohočejo Brežani.

»Aj!« Že je postavil Luka obrambno črto. Že žvižga kamenje preko grmovja.

Močno si zaželi Blažek, da bi zadel Luko. Zažene se, izpostavi glavo — zavpije in omahne... Trije mavričasti kolobarji mu zaplešejo pred očmi. Neznanska bolečina mu gre po glavi. Dečke sliši, kako vpijejo na tej strani.

»Ubili ste ga!« Na drugi oni: »Jaz ga nisem! Kar je iskal, to je staknil.«

Potem topot bežečih bosih nog...

2.

Gospodična učiteljica je rekla, ko je bila obvezala Blažku z mehko pavolnino oko: »Tako v Ljubljano! Da ne boste zamudili kakor Jernejčkovi! Bog vas varuj take nesreče!«

Blažek je tulil: »Ne grem!« Mama ga je preoblačila, oče je mrmral: »Samo za škodo je ta pob!« Brat je pa rekel: »Mu bomo odšteli od dote.« »Pa pojdite rajši v trg k zdravniku, ne bo tako drago.«

»Kaj?!« je vzrasla gospodična. »Blažek mora v deželno bolnico! Tam je zdravnik, ki je samo za oči. Zdravljenje vas ne bo dosti stalo. Komaj za kak liter vina bi bilo; za vino pa se vam ne smili. In če bi šlo tudi par volov, boljše bi bilo prodati ves grunt, kakor da imate slepca pri hiši in očitke vesti. Četudi so zdaj šole za slepce, četudi opravlja marsikdo izmed oslepelih kak posel, vendar je in ostane slepec največji revež, in kdor pomaga otroku, da mu ohrani vid, je njegov največji dobrotnik.«

Ubogali so Blažonovi gospodično. V vlaku so mama pravili drugim, da gre Blažek k »temu vélikemu dohtarju za oči« in vsi so hvalili tega dohtarja in so rekli: »To je dobrotnik in rešnik tistih, ki se zatečejo k njemu.«

»In deželna bolnica,« je rekla stara gospa, »kaj ni kakor mati vse dežele? V najbolj skriti vasi razbijejo komu glavo, v najvišjih hribih si polomi kdo rebra — vse zaceli in vse pozdravi deželna bolnica. Tam so najboljši zdravniki, tam imajo vse pripomočke in tam so sestre usmiljenke, ki strežejo iz ljubezni do Boga in blišnjega. Boš videl, deček, kako ti bo všeč! Še domov ne boš več maral. Vse sestre imajo otroke posebno rade, a še najboljše jim je na oddelku za oči, kjer skrbi primarij prav po očetovsko zanje.«

Blažek se je pomiril. In še tisti dan je bil res na oddelku za oči.

Sedi na klopi pod smrekami, gleda svoje tovariše, otroke vsake velikosti, ki se vrtijo okrog deklice v bledordeči obleki, okoli Minke, ki vidi in ve vse. To je torej deželna bolnica! Cela vas je, ima cerkev in ograjo okoli in okoli. Pri velikih vratih je stric s kapo, ki ne pusti bolnih dečkov ven in drugih noter. Tukaj ne meče nihče kamenja, nihče tu ne zmerja, nihče ne vpije. Tista dva gospoda v beli suknji, »ta veliki dohtar«, ki mu pravijo primarij, in »ta mali«, ki se mu pravi asistent, govorita tako rahlo z otroki kakor doma mamica, in roke imata take, da jih še ne čutiš, če ti obveže oko. In tete v belih kapah, ki se jim pravi sestre, so take kakor mamice, pestujejo, tolažijo, dajejo dosti dobrih jedi in slaščic. Ali kaj, ko je Blažku tako dolg čas! Nobene krave, ne psa, še mucike ni, kam še konj! Časih pride voz —

pripelje ali odpelje koga — Blažek vidi konja, se razveseli. Ko bi vsaj kaka muha prišla, da bi brenčala okoli njega! Pa tudi muh ni v bolnici. Mreža nad očesom tišči, oko boli, srce pa stiska spomin na kravo, ki bo šla iz hleva; na brata, ki mu bo skrčil doto; na mamo, ki mu pošilja potico; na fante, ki se pretepajo brez njega; na gospodično učiteljico, ki bo povedala »temu vélikemu dohtarju«, kako poreden da je Blažek. Ko je vendar dosti bolj hudobnih dečkov na svetu! Tu je toliko starih in mladih odraslih, ki imajo obvezane oči. Vsi so dobili kamen v oko. Pa so vsi veseli, se pogovarjajo, pojejo, se smejejo, igrajo na kvarte. Vsi so veseli, saj jih bo vse pozdravil »ta véliki dohtar«, ki se mu pravi primarij, in ki ve, kak hudoben deček je Blažek. »Ni delal nalog, ogibal se je šole, a mati bi rada, da bi bil gospod,« je povedala gospodična. In kaj pravijo Podbrežani — kaj pravi Luka? »Blažek Blažonov, kec-kec... Mene si hotel v glavo, pa si dobil sam...«

Čakajte Podbrežani! Blažek vas ne pogleda več... Gospod bo postal, pa prav za nalašč, in če bo šla dota in se bo jezil brat — Blažek bo gospod... Kako bo mama vesela! Pa kak gospod bo!

»Kaj skačeš?« opozori Minka Blažka. »Vredil si boš oko in gospod primarij bo hud.«

»Pozabil sem,« se opravičuje Blažek, »pa gospod ni hud, huda si ti. Gospod pravi, da bom šel kmalu domov, ker bo oko dobro.«

»Vidiš,« sede Minka k Blažku, »oko bo zdravo; to naredimo mi v bolnici. In če greš domov, ti bo žal za božičnico, ki bo letos posebno lepa. Že zdaj pripravlja sestra-prednica za njo; že zdaj se učimo igre in deklamacije. Ti bi šel rad domov? Jaz sem rajši tukaj. Gospod primarij nam kupi sadja, sestre nam prinašajo slaščice, ves dan se učimo in igramo. Za božičnico dobimo piškotov in novo obleko, vidimo lepe igre, slišimo lepo petje. Kaj bi ne bil rad pri nas za božič? Saj bom govorila tudi jaz. Tisto, več... No, čakaj, da ti povem:

Pravijo, da tamkaj v daljni deželi...«

Minka se je vzravnala, zakrilila z rokami in se zamaknila z očmi. »Ne,« je stresla glavo, »ni tako! Nisi slišal, ko mi je pravila sestra Afra?«

»Sestra Afra ti je pravila: Mi smo tako majhni, bedni in nadložni — pridi, o Jezusček, pridi ti k nam!«

»Ah, je že res! Lahko bi študiral, Blažek. Takole gre naprej: Nad nas razgrni krila ljubezni, vzemi vse hudo, izčisti nam srca, pridi, o Jezusček, pridi ti k nam!«

»Da bomo krotki, da bomo ponižni, pridi, o Jezusček, pridi ti k nam! Bodi opora na temni nam poti, bodi nam Luč v zemeljski zmoti, pridi, o Jezusček, pridi ti k nam!«

Blažek je združil svoj glas z Minkinim, sklenil je roke in čutil v srcu kakor pričakovanje... Pride Jezusček, pride in izčisti srce porednega dečka. Pride Jezusček in Blažek ne bo več škoda hiše Blažonove in nič več ga ne bodo tožile sosede in nič več ne bo pravila hudega gospodična gospodu, ki se mu pravi primarij. Samo takole mu bo povedala: »Blažek, ki ste mu oteli oko, je priden deček. Nič več ne meče kamenja, da bi ne izbil komu oči; dela naloge, pomaga doma, moli in se spominja dobrih tet-sester, gospodov zdravnikov, Minke in drugih otrok. In ko bo velik — oh tedaj...«

Anton Žužek:

Tucili in sveti božič.

Tucili sedi na omari, naslonjen na okroglega prašička, ki hranijo otroci vanj dinarje, in se razgleduje po izbi. Na omaro so ga položili, ko je prinesla teta Minka zvrhan pehar mehkega mahu v sobo in je oče pritrdil belo, gladko desko v kotu med obema oknomoma.

Tucili sedi na omari in bridkost ga obhaja. Nihče se ne zmeni danes zanj. Nič ne vpraša Milko: »Kako naj speljem peščeno stezico, Tucili, ali kar naravnost od Betlehema do štalice, ali pa naj vodi po ovinkih, vijugasto niz grič?« Nič se ne ozre Tinica: »Kam pa zamorca s kamelo, kaj misliš ti, Tucili, kam zamorca s kamelo?« In prav nič radoveden ni Branko: »Ali je nosil tvoj ata na Turškem tudi tako široke hlače, Tucili, in zlato suknjico, kot jo ima ta Boltažarjev minister?«

Tucili je danes žalosten.

V peči prasketa grčasto poleno in v izbi diši lepo kakor v gozdu. Otroci pripravljajo zeleni hribček in oče suče svetle škarjice. Iz velike pole papirja rezlja bele, okrogle ovčice, pohlevne pastirce, Boltažarjevega mogočnega ministra in temnopolte, šobaste strežaje.

Pod hribčkom pa že stoji hlev, iz tenkih deščic zgrajen, s slamo pokrit, in čaka Jezusčka z materjo Marijo in sivobradega svetega Jožefa ob strani.

V izbi je toplo in je tišina. Le stara ura z uteži tiktaka na steni. Nekajkrat je že zaškripalo kladevce v njej, da oznani polure in ure, a tega danes v kotu med obema oknomoma ne slišijo.

O, Tucili, danes je poseben dan!

»Ali niste nekaj rekli, gospod Tucili?« prekine tišino prašiček, ki je dinarje.

»Kako? Nič nisem rekel,« odvrne zapuščeni možiček.

»Tak se mi je samo zdelo, da ste zavzdihnili, gospod sosed!«

»Kdo bi ne vzdihoval, slišite, ko pa je svet tak nehvaležen, vihrav in hudoben!«

»Hudoben? Menim, da ne. Glejte, jaz na priliko sem se bal, močno sem se bal, da me za praznike zakoljejo. Hihhi, pa me le niso!«

Tucili premišljuje, kaj bi odgovoril. Pujsek je dobro izrejena, a nekoliko omejena žival in ne vé, kaj ga čaka, kadar bo dovolj nabasan z novci.

»Vam, sevé, je težko, gospod Tucili,« povzame zgovorni prašiček. »Vi imate v tej hiši, rekel bi, izjemno stališče, ugleden položaj. Dobro še pomnim tisti dan, ko sem vas prvič videl in spoznal.«

»Bilo je pred letom dni.«

»Teden po svetih Treh kraljih bo leto od takrat. Tisti čas je bilo pri nas žalostno. Tinica, naša mala Tinica je ležala bolna že mesec dni in čez. Tistega božiča nismo veselo praznovali. Nič ni bilo jasele v kotu. Mamica je bdela in čula dolge zimske noči in oče je strahoma stopal čez hišni prag, ko se je vračal zvečer od dela. Ej, bolezen, gospod prijatelj, dela težke ure v hiši, in zdravje, mislim, je največja dobrota božja.«

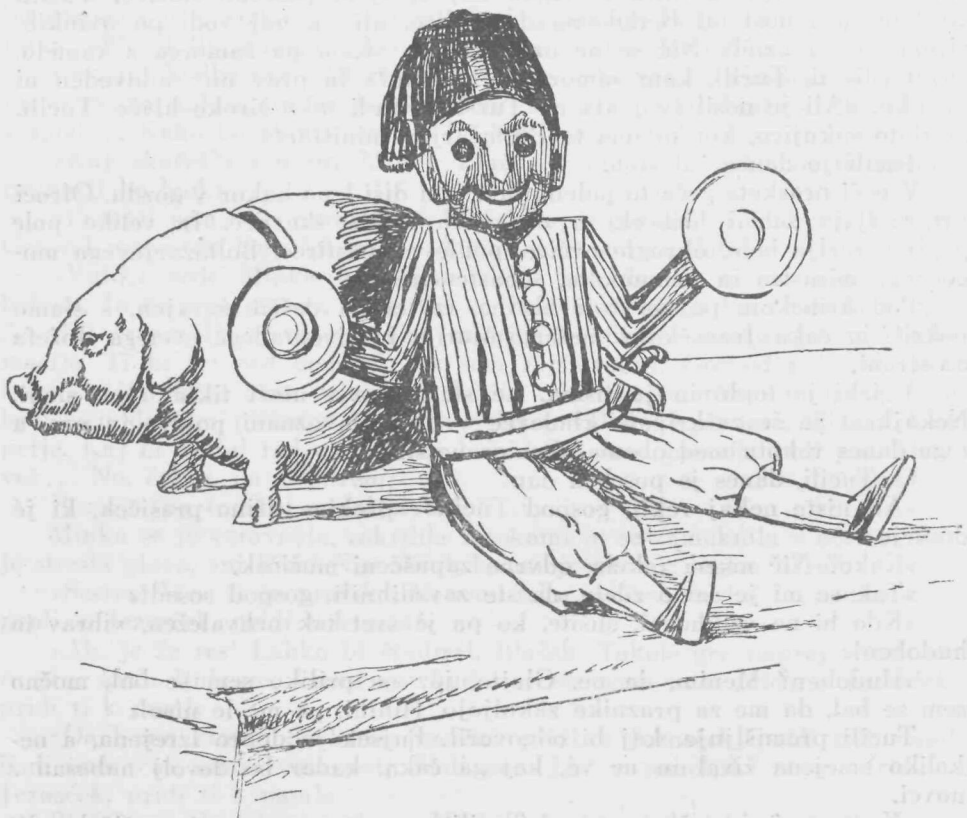
Tucili molči. Kaj vé takle porcelanast, zavaljen prašiček o boleznih in zdravju!

»Da, hudo je bila bolna naša Tinica in nismo več vedeli, s čim bi jo razvedrili; po prstih sta hodila oba bratca okrog njene postelje in ji

polagala igrače na odejo. Tinica pa jih je porivala od sebe in večjidel strmela predse.

Nekega dne je prinesla teta Minka iz mesta podolgasto škatlo, zavito v papir. „Nekaj imam zate,“ je rekla in sedla k Tinici. „Tukaj v škatli imam nekaj lepega, zato da boš vesela, Tinica.“ Bolna deklica se je poskušala nasmehnuti.

Teta je odvila tisto reč in glej, lep, pisan možiček ji je zacepetal v roki. Bil je kakor živ, brcal je z nogami, krilil z rokami okoli sebe in migal z glavo, da je odskakoval zlati čopek na njegovem rdečem fesu. Bil je zares prekrasen možiček, oblečen v zlato, rdečo in modro židano obleko,

z majceno krivo sabljico ob boku, na nogah pa visoke škornje iz žoltega usnja. Izpod belega čela je gledalo dvoje črnih, veselih oči in lice se je raztezalo v širok, razposajen smeh. V rokah pa je držal dve zlati pokrovki in tolkel ž njima: čin, čin, činčin, čin.

„Primi ga, Tinica, primi tega cepetavčka!“ se je smejala teta Minka in veseli možiček je pokimal z glavo.

Tedaj, o glejte, je Tinica, bolna Tinica, dvignila ročici in vprašala: „Kako mu je ime, teta?“

„Turčin.“

„Tucili...“ je vzkliknila bolna Tinica, in možiček v njenem naročju je vneto prikimal: dà, Tucili naj bom...

»Bil je zares prekrasen možiček,« je končal prašiček, »in Tinica je kmalu nato ozdravela.«

Oba sta molčala in zatopljena v davne čase nista opazila, da se je med tem zmračilo in da goré že pisane svečice na robu jaselec tam v kotu.

»Še to sem vam hotel povedati,« zašepeta porcelanasti prašiček, »ne smete jim oponašati, če so vas danes otroci pozabili, da vas nocoj še Tinica, vaša Tinica, ne pogleda. Nocoj, gospod Tucili, je sveti večer, in srca in misli vseh dobrih ljudi so ta večer pri novorojenem Jezusčku v jaseclah...«

»Oprostite, saj vam je znano, da sem Turek...«

»Ali čujete večerne zvonove? In zdaj, glejte, že prihajajo naši: spredaj gre teta in jim sveti z lučjo, za njo nosi Branko posodo z žerjavico in siplje vanjo sladkodišeče kadilo, oče pa škropi s posvečeno vodo... O, danes je sveti večer, Tucili!«

In že se je zbrala družina okoli jaselec. Ko odmolijo zadnjo češčena-marijo, se dvigne oče in za njim vsi drugi.

»Bog nam daj srečne, blagoslovljene božične praznike!« spregovori oče in njegov glas je resno lep. »In zahvalimo ga, ker nam je dal, da smo jih zdravi dočakali. Prosimo ga pa tudi, da bi se danes ob letu spet vsi zdravi zbrali tu pri jaseclah. Tedaj dober večer in srečen, srečen božič, ljubi moji!«

Tucili zre srepo v lučce in radostne obraze pod seboj. Glej — ali mu ni zablestela solza v črnem, velikem očesu? Ves ganjen je in zelo rad bi zakričal, da bi ga čuli vsi, ki strme v jasec:

»Dober večer! Čeprav sem Turčin in imam srce iz žaganja, vesel, srečen božič vam bodi vsem skupaj!«

Jaselca žaré kot grad v pravljici. Po belih potih, čez zelene trate hite pastirji in pred štalico klečé. globoko zamaknjeni v svetlo čudo. In zadi, med palmami, rdé zidovi mesta Betlehema.

»Čuj me, dobri sosed moj,
da ti vse to povem:
kaj se zgodilo je nocoj,
prav sedem ur pred dnem...«

Pobožno pojeta dečka in jasno zveni glas Tinice, male Tinice.

Tucili na omari pa bi za ves svet rad pokimal z glavo, in srebrno udaril vmes: čin, činčin, čin, čin...

Janko Samec:

Zimska.

Sem kupil kučmo belo
in zraven kóžuh siv,
in z njima sem veselo
šel preko vaških njiv.

In kakor sem korakal
čez mrzli beli sneg,
pred mano zajček skakal
je med grmovjem v breg.

Pa sem mu rekel tiho:
»Kam se ti, drug, mudi? —
Glej, da te boter Miko
pred puško ne dobi!«

Z ušesci je pomignil,
kot bi se nič ne bal;
podplate svoje vzdignil
še višje je od tal.

A ko čez plot je skočil,
je reklo v snegu: škrt! —
Zaman solzé je točil —
pobrala ga je smrt.

In ko sem prišel mimo
in videl ga na tleh,
sem v srcu čutil zimo
in imel solzé v očeh.

Anton Komar:

Purman.

Jezen kakor turški paša
po dvorišču se ponaša.
Kakor strah se našopiri,
dere se, gondrá za štiri.
Koder teče tok Ohajo,
ga še divjega poznajo.
Smeje se mu deca plaha,
ko mu smrkelj s kljuna maha.

Saj ni Turek ta togota,
druga, bolj učena pota
volil si je k nam za božič.
Če poveš — glej, dam ti rožič —
za Misuri-Misisipi,
veš mu dom v taistem hipi.
Naj z Ameriko se baha,
ko mu smrkelj s kljuna maha.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Oko.

(Konec.)

Kdor ima le eno oko, ga rad briše.
Boljše oko zgubiti ko dobro ime.
Boljše je verjeti očem ko ušesom.
Oči verjamejo sebi, ušesa drugim.
Kdor gleda s tujimi očmi, se mu hudo
godi.
Kdor nima oči odprtih, mora imeti žep.
Zaprta usta in odprte oči, tako se v
miru živi.
Z očesom, zaupanjem in častjo se ni
šaliti.
Iz oči, iz srca.
Oko za oko, zob za zob.
Če oko trpi, mu roka pomaga.
Če joka oko, joka tudi nos.
Bolno oko in slaba vest luči ne prenese.
Dvoje oči, dvoje ušes pa en sam jezik.

Reki:

Na oči.
Kakor oči kažejo.
Na oko vzeti koga.
Na očesu imeti koga.
Pod oči dobiti koga.
Oko se je prijelo česa.
Oči imeti na kaj.
Povsod oči imeti.
Oči pasti.
Oči kam vreči.
V oči biti.
Na očeh biti.
Iz oči v oči.
Dokoder oči neso.

Drobiž.

Ali je mogoče na zemlji še kaj
novega odkriti?

Bolj nego kdaj prej so ljudje
danes željni novih doživljajev, zlasti
novih odkritij neznanih dežel in
ljudstev. Vsi potopisi in povesti o blo-
dečih mornarjih in potnikih, ki so bili
že dolgo pozabljeni, prihajajo spet na
dan in imajo mnogoštevilne vnete
bralce. Marsikdo si misli ob takem

čtivu: »Da, včasih je bil svet pač za-
nimiv, ker je bilo na njem polno ne-
znanega; danes je že vsaka ped zemlje
preiskana in postalo je dolgčas.« Ta
tožba je pa samo deloma upravičena,
ker tako zelo dodobra naši materi le
še nismo prešteli reber in las.

Površno je znana pač do malega
vsa površina zemlje, toda le tako od
daleč; natančneje preiskanih pa ni še
mного obširnih predelov in dežel. Tu
bi bilo omeniti predvsem predele na
severnem in južnem tečaju in pa
Mount Everestu, za katerega se svet
v zadnjih dobah najbolj zanima. Mno-
gi so pa mnenja, da kakih posebnih
novih odkritij tu ni več pričakovati.
Toda to je zmotna. Marsikaj, kar uide
prvim turistom ali sportnikom, se od-
krije potem potrpežljivim raziskoval-
cem. Tako so našli n. pr. v pokrajinah,
ki so danes popolnoma neobljudene,
ostanke, ki pričajo, da je v predzgo-
dovinski dobi prebival tamkaj človek.
Vrsté se vedno nova odkritja, ki ka-
žejo kot zmotna naša dosedanja zgo-
dovinska poznanja.

Na Grönlandiji so pred kratkim
našli ostanke skandinavskih naselbin
iz predzgodovinske dobe. V Ameriki
so odkrili sledove, ki kažejo, da so
bili tamkaj Evropci že davno pred
Krištofom Kolumbom. Vse to so od-
kritja zadnjega časa.

Polarni predeli so tudi še zelo ne-
raziskani. Veliki deli Afrike so zna-
nosti še popolna neodkriti, saj so
n. pr. prodrli v razne predele Saharske
puščave samo še domačini. Morda
čaka ta prostrana puščava le drzne-
ga, s smelo domišljijo obdarjenega
moža, ki bo našel ključ, kako izpre-
meniti te brezkončne peščene poljane
v plodno polje. — Gorovja v Liberiji
in drugih delih Afrike so sicer za silo
znana, toda živalstvo in rastlinstvo
še ni nič preiskano. Tudi mnogi pre-
deli Južne Amerike in Avstralije so
še tako malo znani kakor tedaj, ko
so stopili na tla prvi Evropci.

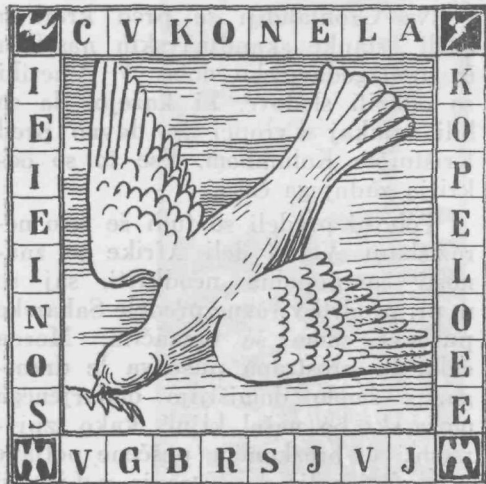
Kakšne možnosti za odkritja se še
nudijo, naj pokaže naslednji zgled: V

Indijskem oceanu med Avstralijo in južnimi tečajnimi ozemlji leže Kerguelenski otoki. To je skupina otokov, katerih največjega je l. 1772. odkril francoski pomorščak Kerguelen - Tremarec. Otok je veljal kot pust in za prebivanje kvaren; Cook, ki ga je obiskal štiri leta kasneje, ga je imenoval kot Deželo brezupnosti. V letih 1901 in 1902 je pa nemška ekspedicija na južni tečaj ustanovila na tem otoku meteorologično postajo. V najnovejšem času pa trdijo raziskovalci, da bi se moglo tamkaj preživljati 3 do 4 milijone ljudi. Zdaj živi tam morda do 50 mornarjev, ki so se ob kakem brodolomu rešili na ta otok.

Že iz teh primerov je razvidno, da je mogoče še mnogokaj odkriti na naši zemlji.

Uganke, skrivalice in drugo.

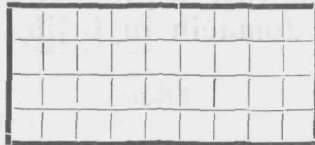
1. Golob.

2. Računska naloga.

Nekdo je dejal, da prišteva $\frac{1}{4}$ svojega življenja k otroški dobi, $\frac{1}{5}$ je preživel kot mladenič, $\frac{1}{3}$ kot mož; 13 let se pa prišteva že med starčke. Koliko je star?

3. Sprememba.

Tale pravokotnik ima 36 kvadratov (4×9). Napravite iz njega kvadrat s tem, da razdelite pravokotnik najprvo v dva popolnoma enaka dela.

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki. — Kdor je izžreban, naj javi na upravništvo Vrta (v Ljubljani, Sv. Petra c. 80) — ne na uredništvo! — kaj želi za nagrado.

Rešitve v 4. številki:

1. Križaljka »List«.

Navpično: Vodoravno:

1. obod,	2. ob,
2. oteklina,	3. otok,
3. orli,	5. predor,
4. kocka,	6. alk,
5. para,	7. rilčkar,
8. argo,	9. os,
9. orel,	10. ar,
11. ural,	11. um,
12. sodnik,	13. una,
13. uran,	17. gora,
14. as,	18. modras,
15. oral,	19. orač,
16. motika,	21. aleš,
18. med,	22. dnina,
20. abel,	23. bol,
23. Bel,	25. okop,
24. osa,	26. slana,

2. Premikalnica.

G a n o t j e
S í c i l i j a
k o r e n i n a
T e o d o r i k
P o l i k r a t
A n a s t a z i j a
j a s p i s

Nikolaj — parkelj.

3. Črkovnica.

Lepenka
stopalo
donesek
preproga
Polidor
plenice
kazalec
Ajdovec

Leto ne pride nazaj.